

ДОСЛІДЖЕННЯ ПОНЯТТЯ “КОНЦЕСІЯ”

Галина Вікторівна Сидор

канд. екон. наук, старший викладач

Чортківський навчально-науковий інститут підприємництва і бізнесу

Тернопільського національного економічного університету

Галина Іванівна Давидовська

канд. істор. наук, старший викладач

Чортківський навчально-науковий інститут підприємництва і бізнесу

Тернопільського національного економічного університету

Стан та динаміка розвитку інфраструктури є важливими складовими формування сприятливих умов для забезпечення економічного зростання країни. Важливу роль для розвитку економіки України відіграють інвестиції. Активізації інвестиційного процесу сприяє залучення коштів вітчизняних та іноземних інвесторів. Відсутність належних обсягів фінансового забезпечення та низький рівень інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання ініціюють пошук нових форм їхніх економічних відносин, формою реалізації яких можуть бути концесійні відносини.

Сьогодні вітчизняні й зарубіжні економісти не мають єдиної думки щодо розуміння сутності поняття “концесія”, незважаючи на те, що у сучасній науці значна увага приділяється дослідженню цього питання. У наукових працях доволі часто бачимо спроби окремих авторів наводити визначення концесії як угоди [1], як системи відносин [2; 3; 4], як форми залучення інвестицій [5; 6]. Розглянемо основні підходи до визначення терміна “концесія”, щоб зрозуміти, як окремі науковці трактують це поняття.

У праці Л. М. Горбача і О. Б. Кауна концесія розглядається як угода, “...договір, який держава укладає з суб'єктом підприємницької діяльності (як правило, іноземним інвестором), на експлуатацію промислових підприємств, земельних ділянок, природних ресурсів або підприємство, створене на основі такого договору” [1, с. 328].

У Законі України “Про концесії” сутність концесії визначається як система відносин: “...Надання з метою задоволення громадських потреб уповноваженим органом виконавчої влади чи органом місцевого самоврядування на підставі концесійного договору на платній та строковій основі юридичній та фізичній особі (суб’єкту підприємницької діяльності) права на створення (будівництво) та (або) управління (експлуатацію) об’єкта концесії (строкове платне володіння), за умови взяття суб’єктом підприємницької діяльності (концесіонером) на себе зобов’язань по створенню (будівництву) та (або) управлінню (експлуатації) об’єктом концесії, майнової відповідальності та можливого підприємницького ризику” [2]. Схожу позицію відстоює Ю. Хілінський, стверджуючи, що “...концесія – це окремий вид правовідносин, який виникає між органом публічної влади і суб’єктом підприємницької діяльності (на підставі відповідного договору), який треба відрізнити від оренди, комерційної концесії, підряду і тим більше від комісії та консигнації” [3, с. 23]. М. Мельник наголошує на тому, що “...концесія – специфічна форма відносин між державою і приватним партнером, згідно з якою держава (регіон) у рамках партнерських відносин, залишаючись повноправним власником майна, надає право приватному суб’єкту виконувати протягом визначеного строку певні функції згідно з договором і наділяє його з цією метою відповідними правами, необхідними для забезпечення функціонування об’єкта концесії. За користування державною чи муніципальною власністю концесіонер вносить плату на умовах, обумовлених у концесійній угоді. Право власності на вироблену по концесії продукцію передається концесіонеру” [4, с. 30].

На основі вивчення наукових джерел з окресленої проблематики доходимо висновку, що науковці розглядають концесію переважно як “...форму залучення інвестицій приватного сектору, коли приватним компаніям передаються права володіння та користування об’єктами на період будівництва та експлуатації” [5, с. 75]. У “Тлумачному словнику” наводиться таке визначення концесії: “...Форма залучення іноземного капіталу, коли держава

(місцеві органи влади) здають в експлуатацію на конкретний строк на певних умовах землю, джерела природних багатств, підприємства, інші господарські об'єкти іноземним фірмам або приватним особам; концесіонер вкладає свої кошти в розробку корисних копалин і освоєння районів, організацію виробництва яких-небудь виробів, одержуючи за це відповідний прибуток і сплачуючи обумовлену договором плату державі, що здала йому в концесію об'єкт; з розвитком концесійної території часто виникають спільні підприємства з використанням капіталу концесіонера й підприємства країни або держави; відповідно до міжнародного права держава може припинити дію концесії після закінчення договірного строку [6].

Проте не може залишитися поза увагою визначення сутності концесії як "...одностороннього акта держави, що надає приватній компанії, у тому числі й іноземній, право здійснювати на користь даної держави, розвитку її економіки певну господарську діяльність" [7, с. 163–164]. На думку О. Р. Зельдіна, концесія – це "...юридична конструкція залучення інвестицій для будівництва та/або експлуатації об'єктів права державної та/або комунальної власності, що забезпечує поєднання інтересів суб'єктів господарювання і держави за допомогою встановлення обмежень і заохочень" [8, с. 5]. О. А. Медведєв поняття "концесія" трактує як засноване на договорі делегування державою та/або територіальною громадою повноваження щодо створення та/або управління чи експлуатації об'єктів державної та комунальної власності, що є вилученими з вільного економічного обороту, та/або прав здійснення певних видів господарської діяльності приватним суб'єктам господарювання з метою поліпшення задоволення громадських потреб [9, с. 7].

Отже, дослідження сутності поняття "концесія" здійснено на основі всебічного аналізу наукових джерел та поглибленого теоретичного осмислення цього питання автором.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Ринок фінансових послуг : навч. посіб. / [за ред. Л. М. Горбач, О. Б. Каун]. Мін-во освіти і науки України. – К. : Кондор, 2006. – 436 с.

2. Про концесії : Закон України від 16 липня 1999 р. № 997-XIV [зі змін. та доп.]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>
3. Хілінський Ю. Концесія: перше знайомство / Ю. Хілінський // Все про бухгалтерський облік. – 2006. – № 77. – С. 23–28.
4. Мельник М. Партнерство держави і бізнесу як фактор ділової активності в Україні / М. Мельник // Вісник КНТЕУ. – 2010. – № 3. – С. 23–40.
5. Свистунов Н. Концессии – инструмент активизации международных инвестиционных проектов в России / Н. Свистунов // Проблемы теории и практики управления. – 2004. – № 3. – С. 75–79.
6. Словник net [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.slovnyk.net/index.php?sword>
7. Богуславский М. М. Международное частное право : учеб. / [под. ред. М. М. Богуславский].– 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Междунар. отношения, 2003. – 416 с.
8. Зельдіна О. Р. Теоретичні аспекти спеціального режиму господарювання : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук : спец. 12.00.04 “Господарське право, господарсько-процесуальне право” / О. Р. Зельдіна; НАН України, Ін-т економіко-правових досліджень. – Д. : 2007. – 35 с.
9. Медведєва О. А. Концесія як правова форма використання державного майна у господарській діяльності недержавними суб’єктами : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.04 “Господарське право; господарсько-процесуальне право” / О. А. Медведєва; МОН України, Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – Х. : 2005. – 17 с.